

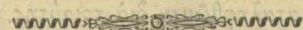
ΕΛΛΗΝ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ

1873.

ΕΤΟΣ Δ'.

ΤΟΜΟΣ Ζ'.

ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ ΛΘ'. ΑΘΗΝΗΣΙ. 15. ΜΑΡΤΙΟΥ.

Η ΗΜΕΡΑ ΤΟΥ ΣΕΛΑΝ (*).

Ὁ στρατηγὸς Δυκρὼ δέχεται τὴν γενικὴν ἀρχηγίαν.

Πρωτίστη αὐτοῦ ἀπόφασις.

Ὁ στρατηγὸς Δυκρὼ κατεγίνετο, ὅπως κατασκευάσῃ ἄνω τῆς Ζιβὸν χαρακώματά τινα πρὸς ὑποστήριξιν τοῦ πυροβολικοῦ αὐτοῦ, ὅταν ἀξιωματικὸς τις τοῦ γενικοῦ ἐπιτελείου τοῦ στρατάρχου, ὁ ταγματάρχης Ῥίφ (Riff), ἐλθὼν ἀνήγγειλεν αὐτῷ ὅτι ὁ στρατάρχης ἐτραυματίσθη, καὶ ἀνέθετεν αὐτῷ τὴν διεύθυνσιν τοῦ στρατοῦ. Μετὰ στιγμᾶς τινας δὲ ἐπεβεβαιώθη αὐτῷ εἰδήσις παρὰ τοῦ στρατηγοῦ Φῶρ (Faugé), ἀρχηγοῦ τοῦ γενικοῦ ἐπιτελείου τοῦ στρατοῦ, ὅστις ἤρχετο νὰ τεθῆ μετὰ τοῦ ἐπιτελείου αὐτοῦ εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ νέου ἀρχηγοῦ (1). Ὁ στρατηγὸς Δυκρὼ δεχόμενος τὴν ἀνακοίνωσιν ταύτην λέγει:

(*) Συνέχεια ἰδὲ τὸ προηγούμενον φυλλάδιον.

Σ. Σ. (1) Ὁ στρατηγὸς Βέμπρεν ἐπικρίνει πικρῶς τὸν στρατηγὸν Φῶρ καὶ τοὺς ἀξιωματικοὺς τῶν γενικῶν ἐπιτελῶν, γενικῶς τε καὶ μερικῶς, τοῦ στρατάρχου, διότι δὲν προσῆλθον νὰ προσφέρωσιν αὐτῷ τὰς

«Εἶναι πολὺ ἀργά· ἡ εὐθὺνη εἶναι λίαν βαρεῖα. Ἀδιάφορον!
» θέλομεν μετ' ἀποφάσεως τὴν ὑποφέρει.»

Εἶτα στρεφόμενος πρὸς τοὺς ἀξιωματικούς τοῦ ἐπιτελείου προσέθηκεν·

«Οὐδὲ στιγμὴν πρέπει νὰ χάσωμεν. Πρέπει νὰ ἀναλάβω-
» μεν τὸ τῆς χθὲς σχέδιον ἡμῶν. Ὁ ἐχθρὸς διασκεδάζει ἡμᾶς
» ἐπὶ τοῦ ἡμετέρου κέντρου, ἐνῶ ἐπιζητεῖ νὰ ὑπερφαλαγγίσῃ
» τὰς πτέρυγας ἡμῶν. Ἡ τοῦ Αἰγόκερω εἶναι ἡ αἰωνία αὐτοῦ
» κίνησις. Τὴν φορὰν δὲ ταύτην δὲν θέλομεν εἶσθαι ἀρκούντως
» ἀνόητοι, ὅπως καταληφθῶμεν διὰ τοιαύτης.»

Παρευθὺς δὲ πέμπει νὰ εἰδοποιήσῃ τοὺς σωματάρχας (1),
ὅτι ὁ στρατὸς μέλλει νὰ συγκεντρωθῇ ἐπὶ τοῦ ὄροπεδίου τῆς Ἰλλύ.

Διαταγὴ δ' ἐδόθη τῷ στρατηγῷ Φορζῶ (Forgeot), ἀρχηγῷ
τοῦ πυροβολικοῦ τοῦ στρατοῦ, ὅπως διατάξῃ νὰ βαδίσῃ πάραυτα
σύμπασα ἡ σκευὴ τοῦ πυροβολικοῦ· αἱ αὐταὶ δ' ἐδόθησαν δια-
ταγαί εἰς τὸ ἐπιμελητήριον σχετικῶς ὡς πρὸς τὰ ὄχηματα
τοῦ διευθυντηρίου (2).

Ὁφείλομεν νὰ स्पεύδωμεν ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν ὁ κίν-
δυνος ἐμεγεθύνετο. Ἄν δ' ὁ στρατηγὸς Δυκρῶ εἶχεν ἀμφιβο-
λίας τινὰς ἀκόμη περὶ τῆς σοβαρότητος τῆς θέσεως, ἐκεῖνο,
ὅπερ πρὸ μικροῦ εἶδεν, ἤρκει νὰ διαλύσῃ αὐτάς.

Στιγμάς τινας πρὶν λάβῃ τὴν διαταγὴν τοῦ στρατάρχου, κο-

ἐαυτῶν ὑπηρεσίας. Ὁ ὅλως διάφορος τρόπος, μεθ' οὗ προσηνέχθησαν
πρὸς ἡμᾶς, διότι ἀφορμὴν νὰ ὑποθέσωμεν, ὅτι ὁ στρατηγὸς κακῶς ὑπη-
ρετήθη ὑπὸ τῆς μνήμης αὐτοῦ.

Σ. Σ. (1) Διατί κατ' αὐτὴν τὴν στιγμὴν ὁ στρατηγὸς Βέμπφεν δὲν
προήγαγε τὴν τῆς ὑπηρεσίας ἐπιστολὴν αὐτοῦ καὶ δὲν ἀπήτησε τὴν ἀρ-
χηγίαν;

Σ. Σ. (2) Τοῦθ' ὅπερ ἐξηγεῖ πῶς πολλὰ ὄχηματα τοῦ πυροβολικοῦ
καὶ τοῦ διευθυντηρίου ἀφίχθησαν ἐν Ἰοκροὰ καὶ ἐν Μεζιέ.

μισθεῖσαν παρὰ τοῦ ταγματάρχου Ἴριφ, ἐκ τῶν ὑψωμάτων τῆς
Ζιβὸν εἶχε παρατηρήσει διὰ μέσου τῆς ὀμίχλης ὀγκώδεις μέ-
λανας σωροὺς διαβαίνοντας δύο χιλιόμετρα μακρὰν καὶ μετα-
βαίνοντας, σχετικῶς πρὸς αὐτὸν, ἐκ δεξιῶν πρὸς ἀριστερά.
Διέταξε δὲ νὰ πέμψωσιν αὐτοῖς δεσμίδας τινὰς χαλάζης (mi-
traille) (1). Τὰ συνηθροισμένα στρατεύματα διεσπάρησαν καὶ
ἔλαβον τὴν πρὸς τὰ πρόσω πορείαν.

Ἐν αὐτῇ δὲ τῇ στιγμῇ χωρικός τις ἑλλῶν ἐνεχειρίζεν αὐτῷ
ἐπιστολὴν τοῦ δημάρχου Βιλλέρ-Σερναί, ἀναγγέλλοντος, ὅτι
ἀπὸ τῆς πρωίας πολυάριθμα Πρωσικὰ στρατεύματα διέβαι-
νον τὸ Βιλλέρ-Σερναί καὶ Φραγγεβάλ. Ἡ πρόθεσις τοῦ ἐχθροῦ
ἐντελῶς κατεδεικνύετο διὰ τῆς διευθύνσεως ταύτης. Ἦθελε νὰ
κόψῃ τὴν τελευταίαν ἡμῶν ὑποχωρήσεως ὁδὸν διὰ τοῦ Ἰλλύ.
Ἐμέλλομεν δὲ νὰ ὑπερκερασθῶμεν, ἂν ταχεῖα ἀποφασίς δὲν
ἐλαμβάνετο.

«Ἡμην, ἔγραφε μετὰ τινὰς ἡμέρας ὁ στρατηγὸς Δυκρῶ
» πρὸς τινὰ φίλον του, ἔλος εἰς τὰς θλιβεράς ταύτας σκέψεις,
» ὅταν ἤλθον νὰ μοὶ ἀναγγείλωσιν, ὅτι ὠνομάσθη γενικὸς ἀρ-
» χηγὸς τοῦ στρατοῦ. Οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν ἐδίστασα. Μάτην ὁ
» ἀρχηγὸς τοῦ ἐπιτελείου μου, ὁ ὑπασπιστής μου, μοὶ ἔκαμον
» παρατηρήσεις, λέγοντές μοι, ὅτι τὰ πάντα καλῶς ἔβαινον,
» ὅτι ἡ ἡμέρα μόλις ἤρχιζε, καὶ ὅτι ἠδύνατό τις νὰ περιμένῃ.—
» Περιμένειν τί; ἀπεκρίθην αὐτοῖς, ὥστε πληρέστατα νὰ ὑπερ-
» φαλαγγηθῶμεν. Οὐδὲ στιγμὴν πρέπει νὰ χάσωμεν. Ἐκτελέ-
» σατε τὰς διαταγὰς μου. Ἀρκοῦσιν αἱ σκέψεις (2).»

Σ. Μ. (1) Κατὰ Χαντζερῆν χαλάζα= πολυβολὴ καὶ χαλαζοβολία
= τὸ διὰ πολυβολῶν βάλλειν.

Σ. Σ. (2) Ὁ στρατηγὸς Δυκρῶ οὐδεμίαν εἶχε λάβῃ ὁδηγίαν τοῦ
στρατάρχου. Ἀπολύτως ἡγνῶει ποῖα ἦσαν αἱ πρόθεσις αὐτοῦ, ἐάν

Ὁ δὲ στρατηγὸς ἀναχωρεῖ τροχάδην πρὸς τὴν διεύθυνσιν τοῦ 12ου σώματος, ἵνα ἴδῃ ἂν ὁ στρατηγὸς Λεβρέν συνεμορφοῦτο ταῖς διαταγαῖς αὐτοῦ.

*Συνδιάλεξις μεταξὺ τῶν στρατηγῶν Δυκρῶ
καὶ Λεβρέν.*

Τῶν κλιμακίων ἐν ὑποχωρήσει σχηματιζομένων διὰ τοῦ δεξιοῦ, τὸ δωδέκατον λοιπὸν σῶμα ὤφειλε ν' ἀρχίσῃ τὴν κίνησιν. Ὁ στρατηγὸς Βόλφ εἰς τὸ ἄκρον ἀριστερόν (1η μεραρχία τοῦ 1ου σώματος) ὤφειλε νὰ μένῃ ὁ τελευταῖος, καὶ νὰ ἀποσυρθῇ διὰ τῶν δατῶν τῆς Καρὲν ἀμυνόμενος πόδα πρὸς πόδα.

Ὁ στρατηγὸς Δυκρῶ εὔρε τὸν ἀρχηγὸν τοῦ 12ου σώματος ἀφιπεύσαντα, ὡς πρὸ μικρῶ λαβόντα μώλωπά τινα.

ἤθελε νὰ συνάψῃ μάχην ἐπιθετικὴν ἢ ἀμυντικὴν· ἐὰν ἤθελε νὰ ἀναλάβῃ τὴν πρὸς τὸ Μοντμεδὺ πορείαν αὐτοῦ (ἐκ τῶν γενομένων προσπαθειῶν παρὰ τοῦ 12ου σώματος πρὸς τὸ μέρος τῆς Βαζεῖλ ἡδύνατό τις νὰ ὑποθέσῃ τοῦτο), ἢ νὰ μάχῃται ὑποχωρῶν πρὸς Μεζιέρ.

Ἐπὶ τοῖς ὅροις τούτοις ὁ στρατηγὸς Δυκρῶ ὤφειλε παραυτίκα νὰ λάβῃ ἀπόφασιν τινα· ἔκαμε δὲ τοῦτο ἄνευ δισταγμοῦ, καὶ παραδεχόμενός τις, ὅτι δὲν ἔκαμε τὴν καλλιτέραν, δὲν ἡδύνατο νὰ ἀρνηθῇ ὅτι ἤθελεν εἶσθαι προτιμότερον νὰ ἐξακολουθήσῃ τὴν ἐκτέλεσιν αὐτῆς, ἢ νὰ ἐνεργῇ ἄνευ ἀποφασιστικοῦ σκοποῦ καὶ καλῶς ὠρισμένου σχεδίου. Ἄλλως τε ὁ στρατηγὸς Βέμπφεν λέγει ὁ ἴδιος, ὅτι ἀνέστειλε τὴν κίνησιν τῆς ἀρξαμένης ὑποχωρήσεως, ἐπειδὴ ἤθελε νὰ ρίψῃ τοὺς Βαυαροὺς ἐν τῷ Μεῦτῃ, ὅπως ἐπανέλθῃ ἀκόλουθως κατὰ τῶν ἐχθρικών σωμάτων, ἅτινα ἦσαν πρὸς Βορρᾶν τοῦ Σεδάν. Ἄλλαχού λέγει ὅτι ἤθελε νὰ κρατήσῃ τὰς θέσεις μέχρι τῆς νυκτός· ἐν τέλει δὲ διατείνεται ὅτι ἤθελε νὰ διαρτυπήσῃ διὰ Καρινιὰν πρὸς τὴν διεύθυνσιν τοῦ Μοντμεδὺ. Ἐντεῦθεν ἐκείναι αἱ διαταγαὶ καὶ ἀντιδιαταγαί, αἱ ἀβεβαιότητες ἐκεῖναι, αἵτινες συνετέλεσαν νὰ ρίψωσι τὸν στρατὸν εἰς ἀπερίγραφτον ἀτάξιαν καὶ νὰ τὸν καταστήσωσιν ἀπολύτως ἀνίσχυρον.

«Σᾶς ἀνεκοίνωσαν τὰς διαταγὰς μου· ἤρχισατε τὴν κίνησιν;» λέγει αὐτῷ ὁ γενικὸς ἀρχηγός.— «Σᾶς παρακαλῶ νὰ παρατηρήσητε, ἀποκρίνεται ὁ στρατηγὸς Λεβρέν, ὅτι ἔχομεν ντὴν ὑπεροχὴν. Οἱ Βαυαροὶ ὑποχωροῦσιν, οἱ ἡμέτεροι σιρατιῶνται βαινουσι καλῶς· ἤθελεν εἶσθαι δυστύχημα νὰ μὴ ὠφεληθῶμεν ἐξ αὐτοῦ. Φοβοῦμαι μὴ ὑποχωρητικὴ τις κίνησις ἀποθαρρύνῃ αὐτοὺς, καὶ μετατραπῇ πάραυτα εἰς καταστροφὴν.— Ἄγαπητέ μοι φίλε, ἐπαναλαμβάνει ὁ στρατηγὸς Δυκρῶ, δὲν πρέπει νὰ διστάζητε· ἐν ᾧ ὁ ἐχθρὸς μᾶς διασκεδάζει πρὸς τὸ μέρος ὑμῶν, εἶναι ἔτοιμος νὰ κινήθῃ ὅπως ὑπερφραλαγγήσῃ ἡμᾶς· ὅ,τι συμβαίνει ἐνταῦθα, δὲν εἶναι σπουδαῖον.» Ἡ ἀληθὴς μάχη θέλει εἶσθαι ἐντὸς ὀλίγου ὀπισθεν ἡμῶν πρὸς τὸ μέρος τοῦ Ἰλλύ. Βλέπετε καλῶς, προσθέτει ὁ στρατηγός, δεικνύων αὐτῷ τὰ ὑψώματα τὰ ἐκτεινόμενα ἀπὸ τοῦ πλόφου τοῦ Ἰλλύ εἰς Φλοὰν, βλέπετε καλῶς τὸ μέγα ἐκεῖνο ὄροπέδιον; πρέπει νὰ συγκεντρώσωμεν τὸν στρατὸν ἡμῶν πρὸς τὴν διεύθυνσιν ταύτην. Τούτου γενομένου, ὅταν τὸ μὲν ἀριστερόν ἡμῶν στερεῶς στηρίζεται εἰς Ἰλλύ, τὸ δὲ δεξιὸν καλύπτεται ὑπὸ τοῦ Σεδάν, ἐσόμεθα ἐν καλῇ θέσει. Ἐὰν ἀπατώμαι, ἂν αἱ προνήσεις μου δὲν πραγματοποιῶνται, ἂν ὁ ἐχθρὸς δὲν ἔρχεται πρὸς ἡμᾶς ἐκ τῶν νῶτων καὶ περιορισθῇ νὰ προσβάλλῃ ἡμᾶς κατὰ μέτωπον, τότε θέλομεν κάμει περιστροφὴν ἐπιθετικὴν ἐπὶ τοῦ κέντρου ἡμῶν καὶ θέλομεν κρημνίσει αὐτὸν ἐν τῇ χαράδρᾳ τῆς Ζιβόν. Σᾶς τὸ ἐπαναλαμβάνω, δὲν πρέπει νὰ διστάζητε.— Ἐκτελέσατε τὰς διαταγὰς μου.»

Ὁ στρατηγὸς Λεβρέν δὲν ἐπέμεινε πλέον καὶ εἶπεν ὅτι ἐμείλλε πάραυτα ν' ἀρχίσῃ τὴν κίνησιν.

Ἐννοεῖται δὲ ὅτι ἤτο λυπηρὸν διὰ τὸν ἀρχηγὸν τοῦ 12ου σώματος νὰ ἐγκαταλείψῃ καλὰς θέσεις καὶ νὰ διακόψῃ ἐπιτυχίαν. Ἄλλ' ἐν πολέμῳ πρέπει νὰ μάθῃ τις νὰ κάμῃ θυσιάς

καὶ νὰ κάμνη αὐτὰς ταχέως. Συχνάκις δύο σκοποὶ παρουσιάζονται· πρέπει νὰ ἐγκαταλιμπάνη τὸν ἕνα καὶ νὰ τρέξη πρὸς τὸν ἕτερον. Ὁ θέλων δὲ νὰ ἐπιτύχη ἀμφοτέρους διατάζει, τάλαντεύεται, καὶ διαμοιράζων τὰ μέσα αὐτοῦ, τὰ μηδενίζει.

Προφανῶς οὐχὶ ἐπὶ τῇ ἐλπίδι νίκης ὁ γενικὸς ἀρχηγὸς ἔλαβε τὴν ἀπόφασιν νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸ ὄροπέδιον τῆς Ζιβὲν καὶ νὰ μὴ ἐξακολουθήσῃ τὴν μικρὰν ὑπεροχὴν τοῦ 12ου σώματος, ἀλλ' ἐὰν δὲν ἤλπιζε πλέον τὴν νίκην, ἔπρεπε νὰ πράξῃ πᾶν ὅ,τι ἀνθρωπίνως ἦτο δυνατόν, ὅπως ἀνοίξῃ ἑαυτῷ διόδον. Ἀναβάλλων, ἀναμένων, ἀφήρει τὰ μέσα τῆς πραγματοποιήσεως αὐτῆς.

Περὶ τοῦ δυνατοῦ τῆς ὑποχωρήσεως τοῦ στρατοῦ

πρὸς βορρᾶν, καθ' ἣν στιγμὴν ὁ στρατηγὸς

Δυκρῶ λαμβάνει τὴν ἀρχηγίαν.

Διὰ πάσης θυσίας ἔπρεπε νὰ διεξέλθωμεν. Νὰ διατρυπήσωμεν πρὸς Καρινιάν! Ἐὰν τὴν 30 ἢ 31 ἐπράττομεν τοῦτο, εἰς βεβαίαν ἐπορευόμεθα ἀπώλειαν τότε, ὅτε ὁ ἐχθρὸς εἶχε διαβῆ τὸν Χιέρ ἐν μεγάλας δυνάμεσιν. Ἦτο παραφροσύνη. Δι' ὄντινα εἶδε τὸ ἔδαφος ἢ εἰξεύρει καὶ νὰ ἀναγινώσκῃ ἐπὶ τοῦ χάρτου, ἢ ὑπόθεσις αὐτῆ δὲν εἶναι συζητήσιμος.

Ἄλλ' ὑπελείπετο ἡ ὁδὸς τοῦ βορρᾶ. Τὴν ἐβδόμην καὶ ἡμίσειαν ὥραν, καθ' ἣν στιγμὴν ὁ στρατηγὸς διέταττε τὴν ὑποχωρητικὴν κίνησιν, δὲν ἦτο αὕτη πραγματικῶς ἀποκεκλεισμένη καὶ ἠδύνατο ἀκόμη νὰ σώσῃ ἡμᾶς.

Τῷ ὄντι (ὄρα ἐπὶ τῶν χαρτῶν ἐν τῷ τέλει τοῦ πονήματος τὰς θέσεις τοῦ Γερμανικοῦ στρατοῦ τὸ ἑσπέρας τῆς 31ης καὶ τῆς 1ης τὴν πρωίαν.) ἡ πρωτοπορεία τοῦ 11ου Πρωσικοῦ σώματος, ὅπερ εἶχε διαβῆ τὸν Μεύστην ἐν Δογχερὺ, καὶ ἐπο-

ρεύετο παρὰ τῇ χερσονήσῳ τοῦ Ἰζ, εὐρίσκετο ἐν τῇ ὥρᾳ ταύτῃ λίαν ἀκροσφαλῆς εἰς Βρίν τοῦ Δάσους (Brigue-au Bois)· ἠδύνατο δὲ τις νὰ πιστεύσῃ, ὅτι ἤθελεν εἶσθαι δυνατόν νὰ τὴν ἀπωθήσῃ, ἐν ᾧ τὸ λοιπὸν τοῦ στρατοῦ, στερεῶς ἐν Ἰλλῦ ἐγκατεστημένον, ἤθελεν ἀναχαιτίζει διὰ τοῦ κέντρου καὶ τοῦ ἀριστεροῦ τὰς προσπαθείας τοῦ ἐχθροῦ, ζητοῦντος ὑπὸ τὸ πῦρ τοῦ φρουρίου τοῦ Σεδάν νὰ ἀναβῆρηθῇ ἐπὶ τὰ ὑψώματα τοῦ δάσους τῆς Καρέν. Τὸ 5ον Γερμανικὸν σῶμα, ὅπερ βραδύτερον ἐμελλε νὰ ἐνωθῇ μετὰ τοῦ 11ου, εἶχεν ἐγκαταλείψει τὸ Χεμερὺ ἐντὸς τῆς πρωίας καὶ εὐρίσκετο ἀκόμη μακρὰν τοῦ πεδίου τῆς μάχης. Ἐκείθεν δὲ συνήντα τις πλέον τὴν Βυτεμβεργικὴν μέραρχίαν, ἣτις δὲν ἦτο ἐπίφοβος. Μετὰ δύο ἡμέρας ὁ στρατηγὸς Δυκρῶ ἐμάνθανεν ἐξ αὐτοῦ τοῦ στόματος τῶν ἀντιπάλων αὐτοῦ μέχρι τίνος σημείου ἡ ἐλπίς αὕτη ἦτο τότε πραγματοποιήσιμος. Ἄλλ' εἰς τὸν ἀτυχῆ τοῦτον πόλεμον ἐπέπρωτο νὰ μὴ δυναθῶμεν οὔτε νὰ θελήσωμεν κατ' οὐδὲν νὰ ὠφεληθῶμεν.

Μετὰ τὴν παράδοσιν ὁ στρατηγὸς Δυκρῶ μεταβὰς εἰς Δογχερὺ (1) συνδιελέχθη χρόνον τινὰ μετὰ τοῦ στρατηγοῦ Βλουϊμεντάλ (Blumenthal), γενικοῦ ἐπιτελοῦς τοῦ βασιλικοῦ πρίγκιπος, ὅστις ὠμολόγησεν αὐτῷ, ὅτι κατὰ τὸ πλεῖστον τῆς ἡμέρας ὑπῆρξε λίαν ἀνῆσυχος, φοβούμενος ἀπελπιστικὴν τινα προσπάθειαν ἐκ μέρους ἡμῶν πρὸς τὸ βόρειον μέρος, «καὶ πρὸς τὸ μέρος τοῦτο,» λέγει αὐτῷ, εἶχον μέχρι τῆς μιᾶς ὥρας τῆς ἑσπέρας 200 »τηλεβόλα, ὑποστηριζόμενα ὑπὸ τινων ἰλῶν ἵππικοῦ.—Τοῦτο »ἦτο λίαν θρασύ, λέγει αὐτῷ ὁ γάλλος στρατηγός.—Θρασύ;

Σ. Σ. (1) Ὁ στρατηγὸς εἶχε μεταβῆ εἰς τὸ γενικὸν ἀρχηγεῖον τοῦ βασιλικοῦ πρίγκιπος τῆς Πρωσίας, ὅπως αἰτήσῃ νὰ διανεμηθῶσι τροφαὶ εἰς τὸν αἰχμάλωτον στρατὸν, καὶ ὅπως ἡ μεταφορὰ τῶν ἀξιωματικῶν ἐκτελεσθῇ ἐν τισιν ὄροις.

»Οὐχί, παράτολμον, ναί. Ἄλλ' ἐν πολέμῳ, εἰξεύρετε, στρατηγέ, ὅτι πρέπει νὰ ἐνεργῇ τις κατὰ τὸ ἠθικὸν τοῦ ἀντιπάλου αὐτοῦ. Ἐγνωρίζομεν ὑμᾶς λίαν καταβεβλημένους. Ἡδυνάμεθα λοιπὸν λίαν νὰ τολμῶμεν.»

Ἐποθέσωμεν, ὅπως τὸ πᾶν σαφηνίσωμεν (ὑπῆρξαμεν τοσοῦτον ἀτυχεῖς, ὥστε πρέπει νὰ προτάττωμεν τὸ ἀδύνατον), υποθέσωμεν ὅτι ἠθέλωμεν ἀποτύχει ἀπέναντι τῶν πυρβολαρχιδῶν τοῦ Βλουμεντάλ, φραττουσῶν ἡμῖν τὴν ἀπὸ Σεδᾶν εἰς Μειζιέρ ὁδὸν διὰ Φλοᾶν καὶ Βρίν τοῦ ἐν τῷ δάσει. Ἐμενον, τὸ ἐπαναλαμβάνομεν, ἀκόμη αἱ δημοτικαὶ ὁδοὶ, καὶ αἱ στενωποὶ, αἵτινες διευθύνονται διὰ μέσου τοῦ δάσους μεταξὺ τῆς ὁδοῦ καὶ τῆς μεθορίου γραμμῆς, ἐν τέλει, ὡς ἔσχατον καταφύγιον, ὑπῆρχεν ἐκεῖ ὅπισθεν ἡμῶν τὸ Βέλγιον.

*Ἐποχωρητικὴ κίνησις τοῦ 12ου σώματος καὶ τῶν
μεραρχιδῶν 4ης καὶ 5ης τοῦ 1ου σώματος.*

Τὸ 12ον λοιπὸν σῶμα ἀρχίζει τὴν ὑποχωρητικὴν αὐτοῦ κίνησιν κλιμακῆδὸν κατὰ μοῖραν.

Ἡ δὲ μεραρχία τοῦ Βασσοί (Bassoignes) ἐπορεύετο ὅπισθεν πρὸς τὴν διεύθυνσιν τοῦ ὄροπέδιου, ὅπως σχηματίσῃ τὸ πρῶτον δεξιὸν κλιμάκιον. Ταυτοχρόνως αἱ μεραρχίαι Λέριλλερ καὶ Πελλέ τοῦ 1ου σώματος, αἵτινες ἐν δευτέρᾳ γραμμῇ οὔσαι δὲν εἶχον συμπλακῆ, ἐξετέλουν τὴν κίνησιν αὐτῶν καὶ ἤρχοντο νὰ ἐγκατασταθῶσι μετὰ τοῦ πυρβολικοῦ τῆς ἐφεδρείας καὶ τοῦ πυρβολικοῦ τῶν μεραρχιδῶν. Εἰς τὸ ὕψος τοῦ δάσους τῆς Καρὲν τὰ πάντα ἐν ἐντελεῖ τάξει.

Ὅπως κάλλιον προστατεύσῃ τὴν ὑποχώρησιν ὁ γενικὸς ἀρχηγός, ἐλάμβανε τὴν ἀκόλουθον προφύλαξιν. Ἡ μεραρχία τοῦ Λαρτίγγ, ἥτις εἶχε διέλθει τὴν πρῶταν τὴν χαράδραν

ἀπὸ τῆς Ζιβόν εἰς Δαινὺ, ὅπως ἔλθῃ ἐναντι τοῦ δάσους Σεβαλιέ (Chevalier), εἶχεν ἀφεθῆ ἐκεῖ, ἂν καὶ ἡ θέσις αὐτῆς ἦτο ὀλίγον κινδυνώδης.

*Ἡ μεραρχία τοῦ Λαρτίγγ ἐμμένει ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς
ἄκρας τοῦ ρύακος τῆς Ζιβόν.*

Ὁ στρατηγὸς εἶχε κατ' ἀρχὰς δώσει τὴν διαταγὴν, ὅπως αὕτη ἐπανεῖλθῃ, ἀκολούθως δὲ ἀλλάσσω γνώμην λέγει πρὸς τὸν ἀξιωματικὸν τῶν γενικῶν ἐπιτελῶν ἑτοιμον ν' ἀναχωρήσῃ.

«Ὁχι, περιμένετε. Θέλω διατάξῃ νὰ ἐπανεῖλθῃ ὁ Λαρτίγγ ἠβραδύτερον. Εἶναι λίαν σπουδαῖον νὰ μείνωμεν κύριοι τοῦ Δαινὺ, ὅσον οἶόν τε ἐπὶ πολὺ· εἶναι τὸ μόνον σημεῖον, ἔνθα ὑπάρχει γέφυρα διὰ τὴν διάβασιν τοῦ ἐχθρικοῦ πυρβολικοῦ. Ὁ Λαρτίγγ θέλει καλῶς δυνηθῆ νὰ ἐγκαρτερῆσῃ ἐκεῖ. Ἐφ' ὅλας τὰς ἐπόψεις ἢ ὑπόθεσις εἶναι τοσοῦτω σπουδαία, ὥστε νὰ μὴ φοβῶμαι νὰ κινδυνεύσω ταύτην τὴν μεραρχίαν». Ἄλλ' οὐχ ἤττον ἀνέστειλε τὴν 2αν μοῖραν τῆς μεραρχίας τοῦ Λαρτίγγ, ἥτις δὲν εἶχεν ἀκόμη διαβῆ τὴν χαράδραν.

Ὁ αὐτοκράτωρ, ὅστις ἐφιππος ἀπὸ τῆς πρῶτης εὐρίσκετο εἰς τὰ περὶχωρα τοῦ Βαλᾶν μετὰ τοῦ 12ου σώματος, ἐξεπλάγη ἐκ τῆς ὑποχωρητικῆς κινήσεως τοῦ στρατοῦ, καὶ παρὰ τὴν ἐπιθυμίαν αὐτοῦ τοῦ νὰ μὴ θέλῃ κατ' οὐδὲν νὰ ἐπηρεάζῃ τὰς ἀποφάσεις τῶν στρατηγῶν αὐτοῦ, δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐμποδισθῆ τοῦ νὰ πέμψῃ νὰ ζητήσῃ παρὰ τοῦ γενικοῦ ἀρχηγοῦ ἐξηγήσεις.

«Ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης, ἤλθε λέγων πρὸς τὸν στρατηγὸν ὁ λοχαγὸς Γγύτμαν (Gusman), διαγγελεύς τοῦ αὐτοκράτορος, παρετήρησε κίνησιν πρὸς ὑποχώρησιν, ἥτις φαίνεται ἐντινομένη ἐκ τοῦ δεξιοῦ πρὸς τὸ ἀριστερόν, ἐν ἣ στιγμῇ φαίνόμεθα ἔχοντες τὴν ὑπεροχὴν πρὸς τὸ δεξιόν. Ὁ αὐτοκρά-

»τωρ ἀπορεῖ περὶ τῆς κινήσεως ταύτης καὶ μὲ πέμπει νὰ ζη-
»τήσω παρ' ὑμῶν διασαφήσεις περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου.

»Κύριε, θέλετε εἰπεῖ εἰς τὴν Αὐτοῦ Μεγαλειότητα, ὅτι ὅ,τι
»εἰς τὸ δεξιὸν ἡμῶν συμβαίνει, εἶναι ἀτήμαντον. Ὁ ἐχθρὸς
»ἐκεῖ διασκεδάζει ἡμᾶς, ἐνῶ κινεῖται, ὅπως ὑπερκεράσῃ τὰς
»ἡμετέρας πτέρυγας, ὅπισθεν δὲ ἡμῶν πρὸς τὴν Ἰλλὺ θέλει
»ἀναφθῆ ἡ ἀληθὴς μάχη. Εἶπατε τῷ αὐτοκράτορι ὅτι λαμβάνω
»κατὰ συνέπειαν τὰς διατάξεις μου, καὶ ὅτι ἐκτελῶ τὰς κι-
»νήσεις μου πρὸς ὑποχώρησιν καὶ πρὸς συγκέντρωσιν ἐν τάξει,
»ἀλλ' ὅσον ὁῖόν τε τάχιον. Οὐδὲν ἤθελε δυνηθῆ νὰ ἀναχαι-
»τίσῃ αὐτάς.»

Εἶτε διότι ὁ αὐτοκράτωρ ἐνέδωκεν εἰς τοὺς λόγους τοῦ
στρατηγοῦ, εἶτε διότι δὲν ἠθέλησε νὰ ἐξέλθῃ τῆς τροχιάς αὐ-
τοῦ, ὡς θεατοῦ, οὐδὲν παρενέβαλε πρόσκομμα εἰς τὰς πρὸς
ὑποχώρησιν κινήσεις.

Ἔτι δὲ ὁ κυρίαρχος τῆς Γαλλίας ἄφινε νὰ γείνη, εἰς στρα-
τηγὸς ἔλθων τὴν προτεραιάν ἐμελλε νὰ τὸ ἐμποδίσῃ.

*Ὁ στρατηγὸς Βέμπφεν, βλέπων τὴν ἐπιτυχίαν, ἣς
ἐτύχησε τὸ δεξιὸν, ἀπαιτεῖ τὴν ἀρχηγίαν.*

Ἀφίχθεις τὴν 30ην ἐν τῷ στρατῷ ὁ στρατηγὸς Βέμπφεν, ἔ-
περιδιαβάων ἐν τῇ πρωΐᾳ τῆς 1ης Σεπτεμβρίου διὰ μέσου τῶν
θέσεων τοῦ 5ου σώματος, εἶχε παρατηρήσει ὅτι ἡ ὑπόθεσις
ἔβαινε καλῶς δεξιὰ, καὶ ὅτι τὸ 12ον σῶμα ἐκρατεῖτο ἀκλόνη-
τον εἰς Βαζεῖλ, καὶ κατώρθου μάλιστα νὰ λυγίσῃ τοὺς Βαυα-
ρούς. Ἀπατηθεὶς δ' ὑπὸ τῶν φαινομένων, ἐνόμισεν, ὅτι, ἐν-
τεινομένης τῆς ὑπεροχῆς, ἡ ἐπιτυχία αὕτη ἦτο ἡ ἑναρξὶς νί-
κης. Ὄθεν ἠθέλησεν ἡ ἡμέρα νὰ γείνη ἰδική του, καὶ παρου-
σιάζων φάκελλον ἐκ Παρισίων πηγάζοντα τοῦ κόμητος Πα-
λικάω, ἀνεκέρυξεν ἑαυτὸν γενικὸν ἀρχηγόν.

*Δελτίον τοῦ στρατηγοῦ Βέμπφεν πρὸς τὸν
στρατηγὸν Δυκρῶ.*

Ὁ στρατηγὸς Δυκρῶ ἐβλεπε μετ' εὐχαριστήσεως τὴν ὑπο-
χωρητικὴν αὐτοῦ κίνησιν ἐντελῶς σχεδιαζομένην. Ἡ μεραρ-
χία τοῦ Βασοᾶν, αἱ μεραρχίαι τοῦ Πελλέ καὶ Λέριλλερ, εἶ-
χον ἐπιταχύνει τὴν πορείαν αὐτῶν πρὸς τὴν ὑποδειχθεῖσαν
διεύθυνσιν, ὁπότεν περὶ τὴν 9ην ὥραν ἔλαβε τὴν ἀκόλουθον
διαταγὴν· «Ὁ στρατηγὸς Βέμπφεν πρὸς τὸν στρατηγὸν Δυκρῶ.
»Ὁ ἐχθρὸς ὑποχωρεῖ πρὸς τὸ δεξιὸν ἡμῶν. Πέμπω τῷ Λε-
»θρὲν τὴν μοῖραν τοῦ Γγρανδοᾶν (Grandcamp). Φρονῶ ὅτι
»ἐν τῇ στιγμῇ ταύτῃ δὲν ὑπάρχει λόγος πρὸς ὑποχωρητικὴν
»κίνησιν. Ἔχω ἐπιστολὴν, περὶ ἀρχηγίας τοῦ στρατοῦ, τοῦ
»ὑπουργοῦ τῶν στρατιωτικῶν, ἀλλὰ θέλομεν ὀμιλήσει περὶ αὐ-
»τοῦ μετὰ τὴν μάχην. Εἴσθε ἐγγύτερον ἐμοῦ πρὸς τὸν ἐχθρὸν,
»μεταχειρίσθητε ὅλην τὴν ὑμετέραν ἐνεργητικότητα καὶ τὰς
»γνώσεις ὑμῶν, ὅπως προσκτήσωμεν τὴν νίκην ἀπέναντι
»ἐχθροῦ διατελοῦντος ἐν διατάξεσι μειονεκτικαῖς (1). Κατὰ
»συνέπειαν ὑποστηρίξατε ἰσχυρῶς τὸν Λεθρὲν, ἐπαγρυπνῶν
»ἅμα ἐπὶ τῆς γραμμῆς, ἣν ἐπεφορτίσθητε νὰ τηρήσητε.»

Σ. Σ. (1) Εἰς ὃ ἐδημοσίευσεν σύγγραμμα περὶ τοῦ Σεδᾶν ὁ στρατη-
γὸς Βέμπφεν, ἀναπαράγων τὸ διευθυνθὲν πρὸς τὸν στρατηγὸν Δυκρῶ
γραμμάτιον τοῦτο, ἀλλάσει τὴν λέξιν διατάξεις (conditionis) διὰ τοῦ
ἔσεσι (positious). Ἐκεῖ τῷ ὄντι ὑφίσταται τὸ μυστικὸν τῆς συμπερι-
φορᾶς τοῦ ἀνωτέρου τούτου ἀξιωματικοῦ. Ἐνόμιζε τότε τὸν ἐχθρὸν ἐν
διατάξεσι πραγματικῶς μειονεκτικαῖς· ἐθεώρει δὲ τὴν νίκην ὡς πιθανὴν
καὶ μάλιστα ὡς δυνατὴν, καὶ διὰ τὴν αἰτίαν ταύτην ἀπήτησε τὴν ἀρ-
χηγίαν. Ἡ πρωτότυπος ἐπιστολὴ εἶναι εἰς τὰς χεῖρας τοῦ στρατηγοῦ
Δυκρῶ. Διαφέρει, ὡς βλέπει τις, εἰς πολλὰ μέρη ἐκείνης, ἣν ἐπαρου-
σίασεν ἐκ μνήμης προφανῶς ὁ στρατηγὸς Βέμπφεν εἰς τὸ πῶνημα
αὐτοῦ.

(Ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ)

Τὸ μηχανικὸν ἀποτελεῖ ὡσαύτως ἓν μόνον σύνταγμα ἀπὸ τῶν βασιλικῶν μηχανικῶν» δυνάμεως περί τοὺς 5,150 ἄνδρας, ὧν 630 ἀξιωματικοί. Τὸ σύνταγμα ὑποδιαιρεῖται εἰς 40 λόχους τοῦ μηχανικοῦ καὶ 2 λόχους τῶν ζευγιτῶν τοῦ μηχανικοῦ· 4 τῶν λόχων τούτων χρησιμοποιοῦνται εἰς τὰ τοπογραφικὰ ἔργα τῆς Μεγάλης Βρετανίας· 6 ἀποτελοῦν τὸν σταθμὸν τοῦ μηχανικοῦ (dépôt du génie) εἰς Chattam, οἱ δὲ λοιποὶ 30 εἶναι διαμοιρασμένοι εἰς τοὺς διαφόρους στρατοὺς (station) τοῦ ἐσωτερικοῦ τοῦ χώρας καὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ.

Τέλος τὸ σῶμα τῆς ὑπηρεσίας, τὸ ἐπιφορτισμένον εἰδικῶς τὰς μεταφορὰς καὶ τὰς προμηθείας τοῦ στρατοῦ, περιλαμβάνει 2,200 ἄνδρας. (Εἰδικὸν σῶμα ζευγιτῶν)

Συμπεριλαμβανομένων τῶν ἐπιτελείων, τὸ σύνολον τῶν δυνάμεων, περί ὧν εἴρηται, δίδει διὰ τὸν ἐνεργὸν στρατὸν δύναμιν ἐν ἔλῳ 166,000 ἀνδρῶν, ὧν 103,000 ἐν Ἀγγλίᾳ, Ἰρλανδίᾳ καὶ ἐν τισὶν ἀποικίαις καὶ 63,000 εἰς ὑπηρεσίαν ἐν ταῖς Ἰνδίαις.

Πρώτη κλάσις τῆς ἐφεδρείας. Ἡ πρώτη κλάσις τῆς ἐφεδρείας, ὡς εἶπομεν, ἀποτελεῖ ἐν ἀνάγκῃ τὴν ἐφεδρείαν στρατιᾶς πεμπομένης ἐπὶ τῆς ἠπείρου. Εἶναι τῶντι ἡ μόνη δυνάμενη νὰ συσσωματωθῇ μετὰ τοῦ στρατοῦ ἐν περιπτώσει πολέμου. Τὸ ἀνώτατον τῆς ἀριθμητικῆς αὐτῶν δυνάμεως, οὐ πλέον 50,000 ἀνδρῶν, ὑψώθη διὰ τοῦ νόμου τοῦ 1870 εἰς 60,000· ἀλλ' ὁ ἀριθμὸς οὗτος ἀπέχει πολὺ τῆς πληρώσεώς του. Κατὰ τὸ γράμμα τοῦ νόμου τοῦ 1867, περιλαμβάνει αὕτη 1ον τοὺς στρατιωτικοὺς τοὺς συμπληρώσαντας τὰ δύο τρίτα τῆς πρώτης

(*) Συνέχεια· ἴδὲ τὸ προηγούμενον φυλλάδιον.

αὐτῶν ὑποχρεώσεως καὶ συγκατατιθεμένους νὰ μεταβῶσιν εἰς τὴν ἐφεδρείαν τῆ συνθήκη νὰ ἀνταλλάξωσιν ἕκαστον τῶν ἐτῶν τῆς ὑπηρεσίας, ὅπερ ὀφείλουσι νὰ ὑπηρετήσωσιν ἐν τῷ ἐνεργῷ στρατῷ ἀντὶ δύο ἐτῶν ὑπηρεσίας ἐν τῇ ἐφεδρείᾳ· 2ον ἄνδρας τῆς milice, οἷτινες, ἐπὶ χρηματικαῖς τισὶν ἀμοιβαῖς, ὑποχρεοῦνται ἐκ προοιμίων εἰς κατὰταξιν ἐν τῷ στρατῷ, ἐν ἀνάγκῃ περιπιπτούσῃ. Κατὰ μῆνα Μάϊον 1870 ἡ 1η κλάσις τῆς ἐφεδρείας ἐμέτρα μόνον 2,000 παλαιούς στρατιώτας καὶ 14,000 τῆς milice ἄνδρας. Τότε ἡ Βουλὴ τῶν Κοινοτήτων ἐψήφισε τὸν νέον περὶ νεοσυλλεξίας νόμον, καθ' ὃν πᾶς κατατασσόμενος ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ πραγματοποιήσῃ τὴν πρώτην περίοδον τῆς ἐπὶ δώδεκα ἔτη κατὰτάξεώς του, μέρος μὲν ἐν τῷ ἐνεργῷ στρατῷ, ἔνθα τοῦλάχιστον ὀφείλει νὰ ὑπηρετήσῃ ἐπὶ τρία ἔτη, μέρος δὲ ἐν τῇ πρώτῃ κλάσει τῆς ἐφεδρείας, ἔνθα ἀποτελεῖ ἄνευ τὴν περίοδον τῶν δώδεκα ἐτῶν. Ἐν τῷ νῷ τοῦ ὑπουργοῦ ὁ νόμος οὗτος ὄχι μόνον ἐμελλε νὰ ὑπερπληρώσῃ τὰς τάξεις τῆς ἐφεδρείας, ἀλλ' ἡ ἀφεθεῖσα εὐκολία τοῖς νέοις τοῦ νὰ μὴ μένωσιν ἢ ὀλίγα ἔτη ὑπὸ τὰς σημαίας καὶ νὰ ἐπανέρχωνται εἴτα εἰς τὰς ἐξίαις τῶν ἐμελλε νὰ σύρῃ ἐν τῷ στρατῷ κλάσιν ἀνδρῶν ἀνωτέραν ἐκείνων, ἐν αἷς στρατολογεῖται. Ἀχρι τοῦδε ὅμως ὁ διπλοῦς οὗτος σκοπὸς δὲν φαίνεται ἐπιτυχῶν. Οἱ Ἀγγλοὶ γίνονται στρατιῶται κατ' ἐπάγγελμα τόσον λόγῳ τῆς ὑλικῆς εὐημερίας, ἧς καλοῦνται νὰ ἐπωφεληθῶσιν ὑπὸ τὰς σημαίας, ὅσον καὶ διὰ τὸ γόητρον τῆς συντάξεως τῆς ἀποστρατείας, εἰς ἣν ὑπηρεσία εἴκοσι καὶ ἐνὸς ἔτους τοῖς δίδωσι δικαίωμα· ἀλλ' ὅμως οὐδὲ ὅπως τείνουσι ν' ἀνταλλάξωσιν τὴν ἐλευθερίαν αὐτῶν ἀνευ ὀφελείας κατὰ τὸ διάστημα ἐτῶν τινῶν. Οὕτως ἡ 1η κλάσις τῆς ἐφεδρείας ἀριθμεῖ σήμερον μόλις 25,000 ἀνδρῶν, ὧν 20,000 miliciens, καὶ οὐδὲν δείκνυται ἀποδεικνύον ὅτι τὸ ἀνώτατον τῆς ἀριθμητικῆς δυνάμεως τῶν

60,000 ἀνδρῶν, τὸ ὑπὸ τοῦ νόμου τοῦ 1870 ὄρισθὲν, δύναται ποτὲ νὰ ἐπιτευχθῆ.

Σήμερον αἱ δυνάμεις τῆς Ἀγγλίας ὑπὸ τὴν ἐπιθετικὴν ἐποψίν περιορίζονται λοιπὸν εἰς 166,000 ἀνδρῶν τοῦ ἐνεργοῦ στρατοῦ καὶ εἰς 25,000 τῆς 1ης ἐφεδρείας. Δέον νὰ ἀφαιρέσωμεν τὰς φρουρὰς, τὰς ἀναγκαίας ἀπολύτως ἐν Ἰνδίας, ἤτοι 30,000 τὰς ἀναποφεύκτους ἐν ἄλλαις ἀποικίαις, ἤτοι 6,000 ἀνδρῶν τὰ στρατεύματα, ἅτινα δέον νὰ μείνωσιν ἐν Ἀγγλίᾳ, ὅπως χρησιμεύσωσιν ὡς σταθμοὶ (dépôt) καὶ ἐκγυμνάζωσι τοὺς νεοσυλλέκτους, ἤτοι 15,000 ἀνδρῶν, ἐν ὧν 51,000 ἀνδρῶν. Μὴ λαμβανομένων ὑπ' ὄψιν τῶν ἀσθενειῶν καὶ τῶν ἀνικανοτήτων, βλέπει τις ὅτι τὸ μείζον τῆς προσπαθείας τῆς Ἀγγλίας, βαδίζοντας καὶ τοῦ τελευταίου ἀνδρὸς, συνίσταται εἰς τὴν ἐξόπλισιν 140,000 ἀνδρῶν. Καὶ ἀκόμη τῇ χρειάζεται χρόνος τις, ὅπως μεταφέρῃ ἐπὶ τοῦ πεδίου τοῦ πολέμου τὰς 33 χιλιάδας ἀνδρῶν, τῶν ἐκ τῶν Ἰνδιῶν ἀποσυρομένων. Κατανοεῖ τις ἄλλως πόσον ὀλίγον τὸ σύστημα τῆς νεοσυλλεξίας αὐτῆς συντείνει εἰς τὴν αὐξήσιν τῶν ἀριθμητικῶν δυνάμεων, ἀφοῦ ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα νὰ σύρῃ ὑπὸ τὰς σημαίας ἀριθμὸν ἀνδρῶν περιορισμένον, οἷτινες διανύουσιν αὐτόθι ὀλόκληρον τὴν ζωὴν των, ἐνῶ ὁ μόνος τρόπος νεοσυλλεξίας τῶν πολυαριθμῶν στρατῶν συνίσταται εἰς τὴν στιγμαίαν κατάταξιν ὅσου πλείστου ἀριθμοῦ.

Β^ο Δυνάμεις προωρισμέναι εἰς τὴν τοπικὴν ἀμυναν. Ἐὰν ἡ Ἀγγλία ἦναι σχεδὸν εἰμαρμένως καταδεδικασμένη διὰ τοῦ στρατιωτικοῦ αὐτῆς ὄργανισμοῦ νὰ μὴ ἐνδιαφέρηται εἰς τὰς ἡπειρωτικὰς ὑποθέσεις, μένει τοῦλάχιστον λίαν δραστηρίως συντεταγμένη ὑπὸ τὴν ἀμυντικὴν ἐποψίν. Οὐχὶ μόνον ὁ πατριωτισμὸς παλαίαι ἰσχυρῶς παρὰ τοῖς Ἀγγλοῖς, ἀλλ' αἱ δυνάμεις αἱ ὄρισμέναι εἰς τὴν τοπικὴν ἀμυναν εἶναι σοβαρῶς

παρ' αὐτοῖς συγκεκροτημένοι, ὁ δὲ πατριωτισμὸς δὲν προώρυσται νὰ εὐρεθῆ ἄοπλος.

Ἐπὶ κεφαλῆς θετέα ἡ δευτέρα κλάσις τῆς ἐφεδρείας, συνισταμένη ὑπὸ συνταξιούχων κατατεταγμένων, τουτέστιν ὑπὸ στρατιωτῶν ἀποστράτων, ἀλλ' ἀκόμη ἱκανῶν πρὸς στρατείαν, καὶ ὑπὸ στρατιωτῶν, οἷτινες, εἰσελθόντες εἰς τὴν δευτέραν περίοδον τῆς κατατάξεως αὐτῶν, συγκατανεύουσι ν' ἀνταλλάξωσιν ἐν ἔτος ἐνεργοῦ ὑπηρεσίας πρὸς δύο ἔτη ὑπηρεσίας ἐν τῇ ἐφεδρείᾳ. Ἡ δευτέρα αὕτη ἐφεδρεία ἐν τῇ νομικῇ αὐτῆς πλειονότητι εἶναι 30,000 ἀνδρῶν, ἀλλὰ μόλις περιλαμβάνει σήμερον 20,000.

Ἡ *Milice*, ἐν περιπτώσει ἐπιδρομῆς ἢ μεγάλου κινδύνου λαμβάνει τὰ ὅπλα ἐπὶ διαταγῇ τοῦ βασιλέως μετὰ δῆλωσιν εἰς τὴν Βουλὴν. Ἡ *Milice* στρατολογεῖται δι' ἐθελοντῶν, ἡλικίας 18 ἕως 35 ἐτῶν, λαμβανόντων τὴν ὑποχρέωσιν ὑπηρεσίας ἐπὶ 5 ἔτη, πρὸς δὲ διὰ παλαιῶν στρατιωτῶν τοῦ τακτικοῦ στρατοῦ ἡλικίας κατ' ἐλάχιστον τῶν 45 ἐτῶν. Ἡ ἐπὶ πενταετίαν ὑποχρέωσις δίδει δικαίωμα εἰς ἀμοιβὴν 150 φράγκων, πληρωτέων κατὰ πέμπτα εἰς τὸ τέλος ἐκάστης ἐτησίας περιόδου ἀσκήσεων· ἀλλ' ἔνεκεν τῶν εὐκολιῶν, τῶν δοθεισῶν εἰς τὰς ἀνακατατάξεις, ὁ *milicien* δύναται εἰς 13 ἔτη νὰ λάβῃ 450 φράγκα ἀμοιβῆς, ἀνεξαρτήτως τοῦ ἡμερησίου μισθοῦ του κατὰ τὴν ἐτησίαν περίοδον τῶν ἀσκήσεων, ἧτις εἶναι 27 ἡμερῶν, καὶ μερικῶν εἰδῶν λευκοστολῆς καὶ ὑποδήσεως, ἅτινα τῷ μένουσιν ἰδιοκτησία. Τὰ ὠφέλη ταῦτα ὅμως δὲν φαίνονται ἐπαρκοῦντα· ἡ στρατολογία τῆς *Milice* καθυστερεῖ πραγματικῶς· καλοὶ τῶν ἀνδρῶν αὐτῆς εἶναι ἢ πολὺ νέοι ἢ πολὺ ἡλικιωμένοι· ἀλλ' ὁ ὑπουργὸς, καὶ περ βλέπων τὸ ἐλάττωμα τῆς τῆς αὐτῆς συστάσεως, δὲν ἠδυνήθη νὰ διορθώσῃ αὐτό. Ἐφερὲν ὅμως, μετὰ πλείστης ἐπιτυχίας, τὴν προσοχὴν αὐτοῦ ἐπὶ τῶν

πολυαριθμῶν κενότητων, ἃς ἐπαρουσίαζον τὰ στελέχη τῶν ἀξιωματικῶν, καὶ κατώρθωσε νὰ τὰ πληρώσῃ, καλλιτερευόντων αἰσθητικῶς τὸν μισθὸν τῶν ἀξιωματικῶν καὶ παραχωρῶν αὐτοῖς τιμητικὰς ὠφελείας.

Ἡ *Milice* περιλαμβάνει 130 συντάγματα ἢ τάγματα τοῦ πεζικοῦ καὶ 30 τοῦ πυροβολικοῦ. Ἐκαστὸν σύνταγμα ἢ τάγμα ἔχει ἐπιτελεῖον διαρκές, μισθοῦμενον ἐφ' ὅλον τὸ ἔτος καὶ προκύπτον ἀπὸ τοῦ τακτικοῦ στρατοῦ. Δι' ὅλην τὴν *Milice* περιλαμβάνει τὸ ἐπιτελεῖον 2 γενικοὺς ἐπιθεωρητὰς, 160 ὑπασπιστὰς, 160 καταλυματίας, 160 ἐπιλοχίας, 160 σιτιστὰς, 430 λοχίας διὰ τὸ πυροβολικὸν καὶ 2,798 διὰ τὸ πεζικόν, 149 τυμπανιστὰς διὰ τὸ πυροβολικὸν καὶ 1,079 διὰ τὸ πεζικόν, ἐν ὧν 5,068 στρατιωτικοί.

Παρὰ τὸ γενικόν τοῦτο ἐπιτελεῖον εὐρίσκεται τὸ ἐθελούσιον ἐπιτελεῖον, ὅπερ δὲν μισθοδοτεῖται ἢ κατὰ τὰς περιόδους τῶν ἀσκήσεων, καὶ οὗ τινος οἱ ἀξιωματικοὶ ὀνομάζονται ὑπὸ τῶν *Lords lieutenants des comtés* μὲ τὴν βασιλικὴν ἐγκρισιν. Τοῦτο περιλαμβάνει δι' ὅλην τὴν *Milice* 38 συνταγματάρχας, 157 ἀντισυνταγματάρχας, 240 ταγματάρχας, 1,228 λοχαγούς, 1,552 ὑπολοχαγούς, 162 χειρουργούς, 128 βοηθούς χειρουργούς, 166 λοχίας διὰ τὸ πυροβολικόν καὶ 1,339 διὰ τὸ πεζικόν. Καλὸν νὰ προσθήσωμεν εἰς τοῦτο 464 δεκανεῖς διὰ τὸ πυροβολικόν καὶ 3,497 διὰ τὸ πεζικόν, 13,987 στρατιώτας τοῦ πυροβολικοῦ καὶ 106,913 τοῦ πεζικοῦ. Τοῦ διαρκοῦς ἐπιτελείου περιλαμβανομένου, τὸ σύνολον τῆς δυνάμεως τῆς *Milice* εἶναι λοιπὸν 134,000 ἀνδρῶν. Ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τούτου θέον ν' ἀπαλείψωμεν, εἴν' ἀληθές, ὅπως μὴ ὑπολογισθῶσι διττῶς, τὰς 20,000 *miliciens*, οὓς ὑπελογίσασαμεν εἰς τὴν πρώτῃν κλάσιν τῆς ἐφεδρείας, ὥστε ἐλαττωταὶ ἢ ἀριθμητικῆ τῆς *Milice* δύναμις εἰς 114,000 ἀνδρας.

Ἡ *Yeomanry* στρατολογεῖται τόσον, καθόσον ἀφορᾷ τοὺς ἀξιωματικούς, ὅσον καὶ τοὺς στρατιώτας ὑπὸ τὰς αὐτὰς συνθήκας, ὅς καὶ ἡ *milice*, καὶ κυρίως εἶπεν εἶναι *milice* ἔφιππος. Ὁ μισθὸς εἰς ταύτην εἶναι ἀνώτερος. Οἱ ἄνδρες προμηθεύονται τοὺς ἵππους ἰδίᾳ δαπάνῃ καὶ ἀπολαμβάνουσιν εἰδικὰς τινας χορηγίας. Ἡ ἐτήσια τῶν ἀσκήσεων περίοδος εἶναι 14 ἡμερῶν. Ἡ *Yeomanry* συγκροτεῖται ἐκ 48 σωμάτων, ἀριθμούντων 264 οὐλαμούς (pelotons)· τὸ διαρκές ἐπιτελεῖον περιλαμβάνει 35 ὑπασπιστὰς, 8 ἐπιλοχίας, 278 λοχίας, 42 σαλπιστὰς, ἐν ὧν 363 στρατιωτικοί. Τὸ ἐθελούσιον ἐπιτελεῖον 2 συνταγματάρχας, 66 ἀντισυνταγματάρχας, 67 ταγματάρχας, 273 λοχαγούς, 287 ὑπολοχαγούς, 273 ἀνθυπολοχαγούς, 28 χειρουργούς, 15 βοηθούς χειρουργῶν, 273 καταλυματίας, εἰς οὓς προσθετέρι 15,435 ὑπαξιωματικοὶ καὶ στρατιῶται, ὅπερ παράγει δύναμιν ἀριθμητικὴν ἐν ὧν 17,100 ἄνδρας.

Οἱ ἐθελονταὶ τέλος εἶναι ὠργανισμένοι εἰς τάγματα καὶ εἰς λόχους, ὀφείλοντες νὰ ἐνοῦσιν ἐπὶ τὰ μάλα ἀριθμητικὴν δύναμιν ὠρισμένην, ὅπως ἔχωσι νόμιμον δικαίωμα ὑπάρξεως καὶ ν' ἀπολαμβάνωσι τὴν χρηματικὴν ἐπιχορήγησιν τὴν ὑπὸ τοῦ κράτους διδομένην. Τὰ τάγματα διακρίνονται εἰς τάγματα συγκεκροτημένα πάγια (*consolidés*), στρατολογούμενα εἰς τὰ μεγάλα κέντρα τοῦ πληθυσμοῦ, καὶ συνιστάμενα ἐκ λόχων συσπειρωμένων, ὅπως ἀποτελῶσιν ἐν ὅλον συμπαγές· καὶ εἰς τάγματα διαχειριστικὰ (*administratifs*), ὧν οἱ λόχοι, διασπαρμένοι εἰς τὰς ἀγροτικὰς κατοικήσεις, καὶ ὡς ἐκ τούτου μὴ δυναμένοι νὰ ἀσκῶνται εἰς ἐλιγμούς, δὲν συγκεντροῦνται ἢ κατ' ἀναφορὰν τῆς διαχειρίσεως αὐτῶν. Οἱ ἀξιωματικοὶ ὀνομάζονται ὑπὸ τῶν *lords-lieutenants des comtés*. Εἰς ἕκαστον τάγμα ὁ ὑπουργὸς τοῦ πολέμου προσκολλᾷ, ἐπὶ τῆ

προτάσει τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ τάγματος, ἓνα ἀρχαῖον ἀξιωματικὸν τοῦ στρατοῦ μὲ τὸν τίτλον ὑπασπιστοῦ, ὅπως διευθύνῃ ἐν αὐτῷ τὴν ἐκπαίδευσιν. Εἰς λοχίας προγυμναστής, ἀρχαῖος ὑπαξιωματικὸς τοῦ στρατοῦ, εἶναι ἐπίσης προσκεκολλημένος εἰς ἕκαστον λόχον.

Οἱ ἐθελονταὶ διαιροῦνται, ἀναλόγως τῆς ἐκπαιδευσεώς των, εἰς δύο κλάσεις, ἧτοι εἰς τοὺς *efficients*, ὧν ἡ μόρφωσις εἶναι πλήρης καὶ διατηρεῖται ἀκαμαία εἰς ὅκτῳ παρουσιάσεις ἀσκήσεων κατ' ἔτος, καὶ εἰς τοὺς *non-efficients*, οἵτινες δὲν εὐαρεστοῦσιν εἰς τὰς συνθήκας ταύτας. Εἰς τὸ τέλος ἐκάστου ἔτους ὁ ὑπουργὸς ἀπευθύνει πρὸς τοὺς ἀρχηγοὺς τῶν σωμάτων τὸσάκις 25 φράγκα, ὅσους τὸ σῶμα περιέχει *efficients*. Ἡ ἀτομικὴ αὕτη ἐπιχορήγησις φέρει τὸ ὄνομα *capitation grant*. Μεταξὺ τῶν *efficients* ἀριθμὸς τις, οἵτινες εἰδικῶς διεκρίθησαν εἰς τὴν σκοποβολὴν, κερδαίνουσι τὸ ὄνομα *extra-efficients* δι' αὐτοὺς δὲ ἡ *capitation grant* ἀναβιβάζεται εἰς 37 φρ. καὶ 50 ἐκ. Τὰ χρήματα τῶν ἐπιχορηγήσεων (*capitations*) δὲν παραχωροῦνται τοῖς ἐνδιαφερομένοις, ἀλλὰ ἀποτελοῦσι τὸ ταμεῖον τοῦ σώματος, ἐπὶ τῷ σκοπῷ τοῦ ἀρκεῖσθαι εἰς τὰς λεγομένας ἀναγκαῖας δόσεις, ἧτοι τὴν ἀγορὰν ἱματισμοῦ καὶ ἀποσκευῆς, συντήρησιν καὶ ἐπισκευὴν τῶν ὅπλων, εἰς ἔξοδα μετασταθμεύσεως τῶν ἀνδρῶν. Ἀλλὰ τῶν κοινῶν τούτων χρημάτων μὴ ἐπαρκούντων εἰς τὸ νὰ καλύπτωσι τὰς δαπάνας, οἱ ἀξιωματικοί, οἵτινες ἀρέσκονται εἰς τὸν βαθμὸν των καὶ οἵτινες ἐπιθυμοῦσι νὰ διατηρῶσι τὴν ἀριθμητικὴν δύναμιν, ἄνευ τῆς ὁποίας τὰ τάγματά των ἢ οἱ λόγοι των παύουσιν ὑπάρχοντα, καταθέτουσιν ἐξ ἰδίων ἀναλόγως, ὅπως διατηρῶσι τοὺς ἐθελοντάς, καὶ ἀναλαμβάνουσιν ὅλας τὰς δαπάνας εἰς βᾶρος ἑαυτῶν.

Καὶ ὅμως, ἐπελθούσης συγχύσεως κατὰ τὸ 1870 μεταξὺ τοῦ ὑπουργείου τῶν στρατιωτικῶν καὶ τῶν ἀξιωματικῶν τῶν ἐθελοντῶν, τούτων μὲν αἰτούντων αὐξῆσιν τῆς *capitation grant*, τοῦ δὲ K. Gardwell μὴ συγκατατεθειμένου ἢ εἰς βᾶσεις ἀναγνωρισθείσας ἀπαραδέκτους, ὠνομάσθη ἐπιτροπὴ τρι-

μελῆς ὑπὸ τῶν ἀξιωματικῶν, συγκαταθέσει τοῦ ὑπουργοῦ, ἐπὶ τῷ σκοπῷ τοῦ νὰ συνεννοηθῶσι μετὰ τοῦ ἀρχηγοῦ καὶ ἀνωτάτου ἐπιθεωρητοῦ τῶν δυνάμεων τῆς ἐφεδρείας πρὸς εὔρεσιν καὶ παραδοχὴν τῶν σχετικῶς καλητέρων λύσεων. Ὁ ἐπόμενος πίναξ παρουσιάζει τὴν σημερινὴν ἀριθμητικὴν δύναμιν καθ' ὅπλον τοῦ σώματος τῶν ἐθελοντῶν.

	Efficient (ἐτοιμοπόλεμοι)	Extra efficients (πάνυ ἐτοιμοπόλεμοι)	Non efficients ἀνέτοιμοι	Ὀλικὴ ἀριθμητ. δύναμις
Κυνήσιο. (rifles) πεζοί . . .	427,000	ὧν (.99,628)	21,882	448,965
» ἔφιπποι	274	» (... 417)	116	387
Πυροβολικὸν . . .	33,615	»	3,814	37,459
Μηχανικὸν . . .	5,945	» (.5,392)	842	6,789
Ἑλαφρὸν ἰππικὸν	511	» (... 424)	456	667
Ὀλικῶς . . .	467,457	» (105,560)	26,810	494,267

Ἐν περιλήψει, αἱ δυνάμεις αἱ ὠριτμέναι διὰ τὴν ἄμυναν τῆς χώρας ἀναλύονται ὡς ἑξῆς:

2 ^α κλάσις τῆς ἐφεδρείας	20,000	ἀνδρῶν
Milice	114,000	»
Yeomanry	17,100	ἄνδρες
Σώματα ἐθελοντῶν	194,300	»
Ὀλικῶς	345,400	ἄνδρες.

Οἱ 345,400 ἄνδρες ἐν τῇ καταστάσει τοῦ ὀργανισμοῦ καὶ τῆς ἐκπαιδεύσεως, ἐν ἧ τὴν σήμερον εὐρίσκονται, ἠδύναντο μετ' ὀφελείας νὰ διανεμηθῶσιν εἰς σώματα στρατοῦ, καὶ εἰς μερραρχίας παρὰ τὰς 140,000 τῶν ἀνδρῶν τοῦ τακτικοῦ στρατοῦ. Οὕτω συγκρατούμενος ὁ στρατός, εἶδιδε βεβαίως τῇ Ἀγγλίᾳ, ἐν περιπτώσει ἐπιδρομῆς, τὰ στοιχεῖα ἀντιστάσεως, καθ' ἧς δύσκολος ὁ θρίαμος.

(Ἐκ τοῦ γαλλικοῦ)

ΠΕΡΙ ΔΥΝΑΜΙΤΙΔΟΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΕΦΑΡΜΟΓΩΝ ΑΥΤΗΣ (*).

Ἐγένοντο ἐπίσης δοκιμαίαι τινες διὰ τὴν χρῆσιν τῆς δυναμίτιδος πρὸς καταστροφὴν ταχείαν τῶν κανονίων. Ἐθλάσθη πυροβόλον ὀρειγάλκινον τῶν 8, τεθέντος εἰς τὸ στόμιόν του ἐνὸς σάκκου, περιέχοντος 125 γραμ. δυναμίτιδος· τὸ πυροβόλον διεβράβη κυρτωθὲν κατὰ τὴν στιγμήν τῆς προσαρτήσεως. Σάκκος τῆς αὐτῆς χωρητικότητος ἐτέθη ἐπὶ βραχίονος ἐτέρου πυροβόλου, ὅστις καὶ ἐθλάσθη παραυτίκα κατὰ τὴν ἐκρηξιν. Ἐπιτευχθέντων τῶν ἀποτελεσμάτων τούτων κατεσκευάσαν καὶ ἐπλήρωσαν ἐκ δυναμίτιδος ἀριθμὸν τινα γομώσεων εἰς κίστας ἐκ ψευδαργύρου, ἀναποκρινομένων εἰς τε τὰ σχήματα καὶ τὰς ὀκλάς τῶν διαφόρων γερμανικῶν πυροβόλων. Ἀλλὰ καὶ ὅλην τὴν πολιορκίαν δὲν ἐπαρουσιάσθη περίστασις ἐφαρμογῆς τῶν ἀνακαλύψεων τούτων, καὶ ὁ νέος τρόπος τῆς καταστροφῆς τῶν κανονίων δὲν εἶχεν ἄλλας ἐφαρμογὰς.

Ἡ δυναμίτις συνέτελεσεν εἰς τὴν ἐκκοπὴν τῶν δένδρων ἄνευ τῆς ἐλαχίστης δυσκολίας καὶ ὡς εἶπεν ἀκαριαίως· τὸ μέσον τοῦτο ἐτέθη εἰς χρῆσιν ἐποφελῶς διὰ τὴν ταχείαν κατασκευὴν ὁδορράγματος, διὰ τὴν φραξίν ὁδοῦ, διὰ τὴν κάλυψιν ὑποχωρήσεως ἢ τὴν ἀμυναν θέσεως. Ἦρκει, διὰ τὴν ἐκκοπὴν δένδρου περιφερείας 1^η, 60, ἢ κύκλωσις αὐτοῦ διὰ συριγγίου, περιέχοντος 4 ἕως 6 χιλιόγραμμα δυναμίτιδος, εἰς ὅπερ ἔθεντο πῦρ· τὸ δένδρον ἐκλονεῖτο πάραυτα ἐπὶ τῆς βάσεώς του καὶ ἐπιπτε πότε μὲν ἐντελῶς κεκομμένον, πότε δὲ ἐσχισμένον εἰς μακρὰς σχίδακας κατὰ τὴν διεύθυνσιν τῶν ἰνῶν τοῦ δένδρου.

Πρὸς σπουδὴν τῆς θαυμαστῆς δυνάμεως τῆς ἐκρηκτικῆς ταύτης ὕλης, ὅταν δὲν ἐνεργῇ ἐντὸς κεκλεισμένου χώρου καὶ δὲν ἦναι πεπισμένη, ἀλλ' ὅταν ἀπλῶς εἶναι ἀπλωμένη ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας ἐμποδίου τινός, ἐπειράθησαν ἐπὶ πλακὸς θώρακος σιδηρᾶς πάχους 5 ἑκατ. Ἐθεντο ἐπ' αὐτῆς 3,3 χι-

(*) Συνέχεια· ἰδὲ τὸ προηγούμενον φυλλάδιον.

λογρ. δυναμίτιδος· μετὰ τὴν ἐκρηξιν παρετηρήθη ὁ σχηματισμὸς ὀπῆς στρογγύλης σχεδὸν 7 ἑκατ. διαμέτρου, καὶ εὖρον τὰ τεμάχια κεχωσμένα εἰς τὴν γῆν πολὺ βαθέως. Ἡ πλάξ, ἔχουσα πλάτος 1^η, 03 ἐκόπη εἰς δύο· ἡ κοπὴ διήρχετο ἀπὸ τοῦ κέντρου τῆς ὀπῆς. Ῥάβδος σιδηρᾶ, σφυρηλατημένη, καλλίστης ποιότητος, τομῆς τετραγωνικῆς 12 ἑκατ. καὶ μήκους 1^η, 40, ἀναπαυομένη ἀπὸ τῶν δύο αὐτῆς ἄκρων ἐπὶ στηρίγματων λιθίνων περιεβλήθη διὰ συριγγίου, περιέχοντος 3,3 χιλιογρ. δυναμίτιδος· ἐθλάσθη εἰς δύο, τὰ δὲ στηρίγματα ὑπέστησαν σπουδαίαν βλάβην.

Διὰ νὰ κρημίσωσι τοῖχον περιτοιγίσματος 40 ἕως 50 ἑκατ. πάχους καὶ 2 ἕως 2,50 ὕψους, ἤρκει νὰ θέτωσιν εἰς τὴν βάσιν αὐτοῦ καὶ εἰς ἀποστάσεις 1 ἢ 1,30 μέτρου συριγγία ἢ σωληνας, πληρωμένα ἐκ 3,250 ψευδαργύρου δυναμίτιδος· ἐδόθη τὸ πῦρ, ὃ δὲ τοῖχος κατεκρημνίσθη ὀλόκληρος. Ὁ τρόπος οὗτος τοῦ διενεργεῖν ρήγματα ἀνεγνωρίσθη ὡς ὁ ταχύτερος καὶ ἀσφαλέστερος, εὐκολύνει δὲ σπουδαίως τὴν πορείαν τῶν φαλάγγων τῆς προσβολῆς. Ἐτέθη ἐν χρῆσει πρὸ πάντων ἐπὶ τοῦ ὄροπεδίου Avron καὶ εἰς Buzeval. Κατὰ τὴν ἐξοδὸν τῆς 19ης Ἰανουαρίου, ἐγένοντο οὕτω δώδεκα ἀνοίγματα εἰς τὸν τοῖχον τοῦ ἄλλους τῆς Buzeval. Ἀργότερον ἐτίναξαν εἰς τὸν ἀέρα πλείστας πύλας ἢ θύρας οἰκιδῶν, ἃς δὲν ἠδύναντο ἄλλως νὰ ἐκβιάσωσιν. Ἐθεντο, πρὸς τοῦτο, εἰς τὸ μέσον τῆς ὁδοῦ ἐν καψύλιον πλήρες δυναμίτιδος, ὅπερ ἔκαμνον νὰ ἐκपुरσοκροτήσῃ, ἀφοῦ ἔκλειον τὰς λοιπὰς θύρας ὡς ζτὰ παραθύρα· τὸ ἐμπόδιον ἀνεσφέρετο ἅμα μετὰ τὴν ἐκρηξιν.

Ἡ δυναμίτις προσέφερε σπουδαίας ὑπηρεσίας εἰς τὴν καταστροφὴν τῶν κτισμάτων, ἅτινα ἀνίσταντο εἰς τὸ πῦρ τοῦ πυροβολικοῦ· ἤρκει πραγματικῶς νὰ τὴν ἀποθέσῃ τις ἐπὶ τῶν τοίχων βεβαίως ἢ δόσις ἐμελλε σπουδαίως νὰ ἐλαττωθῇ, ἂν ἠδύναντο νὰ τὴν εἰσαγάγῃσι καθόλου ἢ ἐν μέρει ἐντὸς ὀπῆς ὑπονόμου, ὡς γίνεται εἰς τὰς συνήθεις τῶν λιθοτόμων ὑπονόμους. Ἀλλὰ εἰς τὰς στρατιωτικὰς ἐπιχειρήσεις, καὶ ἂς ὁ χρόνος εἶναι πολύτιμος, δύνανται νὰ ὠφελιμοποιήσωσι, καὶ

μέ κίνδυνον πλείονος δαπάνης, τὴν θαυμασίαν δύναμιν τῆς δυναμίτιδος, χωρὶς νὰ λάβωσι προκαταρκτικὰς διατάξεις καὶ παρασκευάς.

Ἡ πυρῖτις αὕτη, ἥτις παράγει ἀποτελέσματα τόσον ταμῆρὰ, ὅτε ἡ ἐκρηξις ἐπιφέρει διὰ τῆς κρούσεως, εἶναι ἐντελῶς ἀνεπαρκῆς, ὅταν τίθηται εἰς συνάφειαν μὲ σῶμα ἠναμμένον. Κατὰ τὴν πολιορκίαν ἐβρίψαν ἐράπαξ 2 ἕως 3 χιλιογρ. δυναμίτιδος ἐντὸς πυρᾶς ζωηρᾶς, δὲν ἐπῆλθε δὲ ἡ κατάπαυσις ζωηροτάτη, ἀλλ' ἄνευ βροντήσεως. Ἐπίσης ὑπέβαλον ἄνευ συμβάντος τὴν οὐσίαν ταύτην εἰς τὴν ἐνέργειαν βιαίων κτύπων· δέον ὅμως νὰ μὴ λησμονήσωμεν ὅτι σφαῖρα βεβόλβερ, βαλεῖτα κατὰ σάκκου δυναμίτιδος, ἐπήνεγκεν ἐκρηξίν· τοῦτο συμβαίνει καὶ εἰς τὴν κακὴν τῶν ὑπονόμων πυρῖτιδα. Ἄλλ' ὅμως ἡ σφαῖρα οὐδὲν ἀποτέλεσμα παράγει ἐπὶ τῆς δυναμίτιδος, ἂν αὕτη δὲν κλείηται ἐντὸς πυξίδος ψευδαργύρου.

Κατὰ τὰ μεγάλα τοῦ χειμῶνος ψύχη ἐπωφελήθησαν μετ' ἀληθοῦς ἐπιτυχίας τῆς ἐκρηκτικῆς δυνάμεως τῆς δυναμίτιδος πρὸς διάρρηξιν τῶν πάγων τοῦ Σηκουάνα. Κατὰ τὰ τέλη τοῦ δεκεμβρίου στολισκος κανονιοφόρων περιεκλείσθη ὑπὸ τῶν πάγων εἰς θέσιν καθ' ἣν ἦτο ἐκτεθειμένος εἰς τὸ πῦρ τοῦ ἐχθροῦ καὶ ἔνθα οὐδεμίαν ἠδύνατο νὰ παραγάγῃ ὑπηρεσίαν. Ἀπερασίθη λοιπὸν νὰ κάμωσι χρῆσιν τῆς δυναμίτιδος κατὰ τοῦ πάγου, ὅστις εἰς τὸ μέρος τοῦτο εἶχε πολὺ τὸ πάχος.

Ἔθεντο ἐπομένως ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας γομώσεις (φυσίγγια) ἐκ ψευδαργύρου, ἃς ἀνέφλεξαν πρῶτον μὲν διὰ τοῦ ἠλεκτρισμοῦ, κατόπιν δὲ διὰ πυροσωλῆνος ὑπονόμου. Τὸ ἀποτέλεσμα ὑπῆρξε λίαν εὐχάριστον. Μετὰ πολλῶν ἡμερῶν ἐργασίας ἐκαθάρισαν τὸν Σηκουάνα εἰς μῆκος σχεδὸν 2 χιλιομ. ἀπὸ τῶν πάγων, αἱ δὲ κανονιοφόροι οὕτω πως ἐλευθερωθεῖσαι ἠδυνήθησαν ν' ἀναλάβωσι καὶ πάλιν τὴν ἐπίθεσιν.

Ἐπειθυμίζομεν ὡσαύτως, ὅτι μικρὰ φυσίγγια δυναμίτιδος ὑπῆρέτησαν εἰς τὴν μεγάλην ἀλιεῖαν. Ἦρκει πρὸς τοῦτο νὰ τίθενται τὰ φυσίγγια ὑπὸ τὸ ὕδωρ εἰς τὰ μέρη ἔνθα οἱ ἰχθεῖς συνθίζουσι νὰ συναθροίζωνται. Ὁ ἀλιεὺς, μένων ἐπὶ

τῆς κρηπίδος, παρῆγε κατὰ βούλησιν τὴν ἐκπυροκρότησιν· πάραυτα τότε ἔβλεπέ τις τοὺς ἰχθύς παρουσιαζομένους ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας εἰς κατάστασιν συγκοπῆς, καὶ τοῦτο εἰς ἀκτῖνα μεγάλην.

Ἐξ ὧν προείπομεν περὶ τῶν κατὰ τὴν πολιορκίαν τῶν Παρισίων γενομένων δοκιμασιῶν προήχθησαν εἰς φῶς ἅπανσαι αἱ γνωσταὶ ιδιότητες τῆς δυναμίτιδος καὶ ἀπέδειξαν ἔτι ἅπαξ, ὅτι ἡ οὐσία αὕτη εἶναι ἐπιδεικτικὴ νὰ προσφέρῃ τὰς μεγαλειτέρας ὑπηρεσίας εἰς τὰς στρατιωτικὰς ἐπιχειρήσεις ὡς καὶ εἰς τὰς βιομηχανικάς.

Μετὰ τὴν πολιορκίαν εὔρον ἐφαρμογὰς νέας καὶ λίαν ἐνδιαφερούσας τῆς δυναμίτιδος. Πρὸς τὸ συμφέρον τῆς ἀμύνης εἶχον ἐκτινάξει ἀριθμὸν τινα γεφυρῶν. Τὰ λείψανα τῶν ποδαρικών καὶ τῶν ἀψίδων ἐπήνεγκον ἐντὸς τοῦ Σηκουάνα καὶ τῆς Μάρνης εἶδη παρακωλυμάτων, σχηματιζομένων ὑπὸ τῶν ὄγκων τῶν κτισμάτων καὶ μεγάλων σιδηρῶν τεμαχίων. Ἐχρηιάζετο πρὸς ἀποχώρησιν τῶν βαρέων τούτων ὄγκων ἢ συνδρομὴ ἰσχυρῶν μηχανικῶν διαρρυθμίσεων, ἅτινα δὲν ἠδύνατο νὰ προμηθευθῶσιν ἐν βραχείῳ χρονικῷ διαστήματι. Κατέφυγον τότε εἰς τὴν δυναμίτιδα διὰ τὴν διάρρηξιν τῶν ὄγκων καὶ τὸν μετασχηματισμὸν αὐτῶν εἰς τεμάχια εὐκολώτερα πρὸς ἐξαγωγήν. Εἰργάσθησαν οὕτω μὲ πλήρη ἐπιτυχίαν εἰς τὴν γεφυραν τοῦ Clichy, ἔνθα 2 ἀψίδες χυτοσιδηροῦ σχεδὸν μήκους 70 μέτρων ἐστενοχώρουν τὴν κοίτην τοῦ ποταμοῦ. Ἔθεντο τὴν δυναμίτιδα οὐχὶ ἐντὸς φυσιγγίων, ἀλλ' ἐντὸς σάκκων ἐκ πανίου ἰστῶν, οὓς κατεβίβασαν ἐντὸς τοῦ ὕδατος. Ἐκ τοῦ ἀποτελέσματος τῆς ἐκρήξεως τὸ ὕδωρ ἀνέβη ἐπὶ πολὺ ὕψος καὶ οἱ ὄγκοι ἐθραύσθησαν εἰς πλείστα τεμάχια.

Ἴδου τί ἀναγράφει ὁ καθηγητὴς V. Govaz-Bezanez περὶ τίνος λίαν ἀξιοσημειώτου ιδιότητος τῆς νιτρογλυκερίνης·

«Περιγράφω, ἐν εἰδει εἰδοποιήσεως, τὸ συμβάν ὅπερ ἐπῆλθε εἰς τὸ χημικὸν μου ἐργαστήριον εἰς Ἐρλάγγην. Εἷς τῶν παρασκευαστῶν, ἀφοῦ ἀπῆλαυσε, διὰ τῆς συνήθους ὁδοῦ, μικρὰν ποσότητα νιτρογλυκερίνης, ἀνεκάλυψε διαφόρους ιδιότητας, αἵτινες ἄχρις ὥρας δὲν περιεγράψασαν. Ἐβεβαιώθη, μετὰξὺ ἄλλων, ὅτι ἡ νιτρογλυκερίνη, ἐκτεινομένη κατὰ λεπτὰ στρώματα, ἀναφλέγεται δυσκόλως καὶ καίει ἀπολύτως ὡς ἡ συνήθης πυρῖτις· ὅτι σταγόνες τινὲς τοῦ ὕγρου τούτου, θερμαινόμεναι ἐντὸς καψυλίου ἐκ πορσελάνης καὶ τιθέμεναι εἰς συνάφειαν μὲ ἠναμμένον πυρετὸν (allumette), καίουσι μετὰ τίνος

κρότου. Ἄλλ' ἰδοὺ ὁ προπαρασκευαστὴς καταστάς τολμητικῶς ὑπὸ τῶν πρώτων τούτων ἀποτελεσμάτων, ἔσχε τὴν ἰδέαν, καθ' ἣν μάλιστα στιγμὴν ἐξήλθον τῆς αἰθούσης, γὰρ ῥίψη δεκάδα σταγόνων νιτρογλυκερίνης ἐντὸς χύτρας ἐκ χυτοσιδήρου ὁμοίας ἐκείναις, αἷς χρῶνται διὰ τὰ ἐν ταῖς οἰκίαις λουτρά, καὶ νὰ τὰς θερμάνῃ ταχέως ἐπὶ ἰσχυρᾶς φλογὸς ἀερίου. Κατ' ἀρχὰς προέκυψε ζωηρὸς τῆς φλογὸς κρότος, παρακολουθούμενος παραυτίκα ὑπὸ ζωηρᾶς ἐκκροτήσεως.

» Ἀπασαὶ αἱ ὑέλοι, 46 τὸν ἀριθμὸν, τοῦ κεκλεισμένου ἐργαστηρίου, ἐν ᾧ ἐγένετο τὸ πείραμα, ἐθλάσθησαν, καὶ μόλις ἠδυνήθημεν νὰ εὐρωμεν τμήματα ὑέλου μεγέθους πιζελίου. Ἡ σιδηρᾶ χύτρα κατέστη τμήματα, ἐν τῶν τμημάτων τούτων ἐτινάχθη πρὸς τὴν πλησιόχωρον αἶθουσαν, ἐνθα εὐρέθη τὸ ἕτερον τμήμα διεστράφη ἐντελῶς. Τὸ χονδρὸν σιδηροῦν βάθρον τοῦ φανοῦ Bunsen ἐκυρτώθη κατ' ὀρθὴν γωνίαν καὶ ἐσχίσθη κατὰ μῆκος, ἡ ἀνωτέρα ἄκρα τῆς φωτοδότου εἶχεν ἀφαιρεθῆ καὶ ἐπιπεδοθῆ ὡς σχισμὰς ἀχύρου. Τῶν τριῶν παρόντων ἀτόμων, ὁ εὐρισκόμενος ἔμπροσθεν τῆς καμίνου ἦτο ὁ μόνος ἐλαφρῶς πληγωθεὶς ὑπὸ τμήματος ὑέλου, οἱ δύο ἕτεροι ἐλυτρώθησαν κατὰ θαυμαστὴν τύχην ἄνευ τῆς ἐλαχίστης ἀμυγῆς.

» Τὸ περιστατικὸν τοῦτο ἐπιβεβαιῶ λοιπὸν πληρέστατα τὰ φαινόμενα, τὰ περιγραφόμενα ὡς ἐπεταὶ ὑπὸ τοῦ Σ. Κόππ εἰς πραγματεῖαν τινὰ περὶ ἐφαρμογῆς καὶ ἰδιοτήτων τῆς νιτρογλυκερίνης.

« Τιθεμένη ἐπὶ πλακὸς σιδηρᾶς ἐλαφρῶς θερμανθείσης μία σταγὼν νιτρογλυκερίνης, ἐξατμίζεται βραδέως· τιθεμένη ἐπὶ πλακὸς θερμανθείσης εἰς ζωηρὸν ἐρυθρὸν, ἀναφλέγεται πάραυτα καὶ καίει ἄνευ κρότου, ἀπαραλλάκτως ὡς συμβαίνει εἰς κόκκον πυρίτιδος. Ἄλλ' ἔάν, ἀντὶ νὰ θερμανθῆ εἰς ζωηρὸν ἐρυθρὸν, ἢ πλᾶξ θερμανθῆ ἀπλῶς μέχρι θερμοκρασίας ἀρχούσης, ὅπως ἡ νιτρογλυκερίνη δυνηθῆ νὰ ἔλθῃ εἰς βρασμὸν, τότε ἡ σταγὼν διαλύεται μετὰ σφοδρᾶς ἐκκροτήσεως ».

Ἡ ἐκρηκτικὴ ἰσχὺς τῆς δυναμίτιδος πρὸς τὴν τῆς κοινῆς πυρίτιδος ἔχει ὡς 8 : 1.